

РОЛЯТА НА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ПРИ КОНТРОЛА И ОЦЕНЯВАНЕТО НА УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС

Първан Първанов
Лесотехнически университет - София

В статията се обосновава значението на контрола и оценяването в учебния процес. Определя се същността на тази важна педагогическа дейност. Излагат се някои видове и методи на упражняване на контрол и се прави съпоставка между тях. Отделя се място на педагогическото майсторство при изразяване на оценката, както и нейната роля за психологическата мотивация на обучаваните. Дава се определено мнение по въпроса за активно участие на студентите в процеса на оценяване на техните колеги при текущия контрол, което от своя страна повишава интереса, поддържа вниманието и създава навици за самоконтрол и отговорност при изпълнение на поставените задачи. Споделя се мнение за ролята на негативната оценка при обучението и се дават някои психологически и методологически характеристики. Посочват се общи критерии при контрола и оценяването на знанията и уменията.

В края се правят изводи и заключения, които имат препоръчителен характер за педагогическата дейност.

Ключови думи: същност на контрола и оценяването, логическа връзка между лингвистичните явления, доброжелателност при оценяването, психологическа мотивация, негативна оценка, критерии при контрола и оценката.

Key words: essence of control and estimation, logical connection between the linguistic realia, benign attitude in the estimation process, psychological motivation, negative estimation, criteria in control and estimation.

Проблемът за контрола и оценяването на учебния процес е един от най-дискутираните в педагогическата литература. Въпреки многобройните публикации все още има противоречиви мнения и няма единомислие по различните аспекти на този проблем. Но всички са единодушни, че контролирането и оценяването на усвояването на знанията са необходима и важна част в учебния процес. Такова е мнението на Е.И. Пиеровски, Б.П.Есипов, а Н.М.Яковлев уточнява, че "проверката на знанията е форма на педагогически контрол на учебната работа". Н.А.Сорокин изразява мнение, че "контролът означава проверка". Накрая ще цитираме и В.А.Сухомлински: "проверката на знанията, изпитването, не може да се разглежда откъснато от цялата система на учебно-възпитателната работа".

От преглеждането на голям обем литература по въпроса можем да направим извода, че повечето автори разглеждат проверяването и контрола на учебната работа като много важна и неделима част на учебния процес. Авторы като С.Бъчева твърдят, че «проверката е основа на оценката, а оценката е основа на бележката». Х.Клайн приема, че с бележките се оценяват знанията но и «съотношението между постигнатите успехи и изискванията в учебния план». Няма съмнение, че проверяването и оценяването на знанията и уменията не са изследвани детайлно. Понякога теоретизациите изглеждат самоцелни и приличат на софистически съждения, които нямат практическа стойност.

Нашето мнение, е че ролята на преподавателя има решаващо значение за контрола и оценяването на учебния процес. По своята същност оце-

нчната дейност на знанията и уменията представлява сложни взаимоотношения между преподавателя и обучаваните, които се обуславят от педагогически, психологически, психосоциални и индивидуални характеристики. Оттук произлиза значението на ролята на преподавателя в тази дейност.

Подценяването на този проблем, нежеланието да се контролира и правилно да се оценява учебния процес, най-често води до нормално или бюрократично отношение, което опощява учебната работа и действа деморализиращо на студентите. Именно затова трябва да вникнем дълбоко в същността на учебния процес и да го разгледаме като интензивно общуване между преподавател и студенти, както и общуване между самите студенти по време на учебните занятия. Тези сложни взаимоотношения и процеси могат да бъдат овладени и ръководени само от преподавател, който си е поставил конкретни и ясни учебни цели и познава всички методически прийоми за постигането им, като се съобразява с индивидуалните особености на субектите, които са обект на неговата дейност. При чуждоезиковото обучение учебният процес е много динамичен и интензивен и преподавателят трябва непрекъснато, ежеминутно да следи за така наречената обратна връзка и да държи под контрол усвояването на нови знания и умения, затвърдяването им и т. н. Методически правилното структуриране и дозиране на учебния материал, съобразено с нивото на знанията в учебната група, както и с нивото на знания на всеки студент от групата - всички тези параметри на учебната дейност определят педагогическото майсторство при ръководене и кон-

трол на учебния процес. Това предполага методологическа грамотност, безупречна компетентност по съдържанието на учебния материал, активно поведение за събуждане и поддържане интереса на обучаваните с добре запомнящи се примери. Контролът и оценката на учебните процеси трябва да се осъществяват с педагогически такт: негативните оценки се избягват, забележките са доброжелателни, конструктивни, а грешките и пропуските старателно се коригират или допълват - по възможност от студенти и в краен случай от преподавателя. Правилните отговори и добрите резултати веднага се оценяват положително, стимулиращо. Така се постига силна мотивация за активизиране в учебния процес.

Мотивацията е основна категория в психологията - тя съдържа вътрешните подбуди или «пружици» на човешката дейност, съответно на активността в учебния процес. Познаването на тази психологическа категория открива път за влияние върху количествените и качествени резултати в учебната работа. Мотивацията е активен процес на борба на подбуди, която довежда до кристализиране на мотива и полага неволни усилия за самореализацията в учебния процес. Изключителен принос за изясняване на психологията на мотивацията има Дж.У.Аткинсън, който твърди, че «потребността на човека от постижение е винаги в съчетание с потребността от избягване на неуспеха». Мотивът за успех съответства с личностната представа за индивидуалните способности. Преподавателят трябва добре да познава своите студенти, нивото на техните знания и да им поставя учебни задачи и упражнения, съобразени със способностите им.

При водене и контрол на учебната дейност преподавателят общува със своите студенти. Има различни стилове на общуване и ще си позволим да обобщим мнението на известния психиатър Н. Шипковски, който анализира негативните стилове на общуване между учители и ученици. Те са следните:

- Авторитарно-диктаторски - потиска инициативността и самостоятелността на обучаваните;
- Презрително-унижаващ - създава недоверие, неуважение, омраза;
- Скандален - при дребни поводи поражда спор с обидни епитети и неетично поведение;
- Дистантно-отстраняващ - формално даване на информация, без топли човешки отношения;
- Непоследователно предвзет - избирателно отношение към обучаваните, безпринципност в оценките и противопоставяне на обучаваните едни на други.

Очевидно никой преподавател не може правилно да контролира и оценява учебния процес, ако

използва един от тези стилове, или дори само елементи от тях в своето отношение към обучаваните.

Планираното осъществяване на контрол и оценка на знанията и уменията не противоречи на текущия контрол, а го допълва. Обратната връзка трябва постоянно да съпътства учебния процес, да го контролира и управлява. По този начин в учебната работа се формират и усъвършенстват някои общи и специални практически умения и навици. С други думи контролирането на учебния процес има важно възпитателно значение, внушава се усещането за отговорност у студентите, приучват се към системна учебна дейност, което неминуемо води до по-високи резултати.

Ако се опитаме да обобщим различните страни на педагогическия контрол, ще стигнем до следните заключения за неговите характеристики:

- индивидуален характер - всеки студент да усеща педагогическия контрол и това да го стимулира в учебния процес;
- системност и всеобхватност - редовно оценяване на учебния труд и постиженията в различните аспекти на учебните цели и задачи;
- обективност и единни изисквания - осигурява се доверие между преподавателя и обучаваните, възпитават се нравствено-морални качества у студентите.

Добрият преподавател не пести своите оценъчни похвали, за да създава ведра и приятна атмосфера, добър психологически климат за учебна работа. Поддържането на добър психологически тонус чрез положителни емоции по време на учебната дейност твърде много доближава работата на преподавателя до актьорската игра.

Контролирането и оценяването на учебния процес не би могло се осъществи без уточняването на някои общи педагогически критерии:

- да се обръща внимание на способността на обучавания творчески да прилага знанията и уменията в практическата дейност;
- да се стимулира самостоятелната работа за развиване на логическото мислене и осъзнаване на вътрешните взаимовръзки и отношения между явленията и процесите, които се изучават;
- достойно да се оценява системната инициативност и активност в учебния процес при изпълнение на курсовите задачи и упражнения;
- да се поощрява асоциативното мислене и неконвенционалните решения при сложни учебни задачи, както и интердисциплинарните интереси и наклонности към сродни науки.

Обобщителни заключения и изводи

Контролът и оценяването в учебния процес съпътства неразривно учебно-преподавателската ра-

бота и се явява сериозен критерий за нейното качество. Оценката като бележка и цифрова изразение представлява последен стадий от етапа на обучение, своеобразен «венец» не само за успеваемостта на студента, но и за преподавателското майсторство. Добрият микроклимат в учебния процес не трябва да допуска обучаваният да се притеснява, че е «изпитван», че може да сгреша или да изпадне в стресово състояние. Нашето мнение, е че трябва да се избягва употребата на думата «екзаминатор», «слаба бележка», двойка и т.н. В процеса на оценяването на знанията и уменията трябва да има елементи на обучение за усвояване на пропуснатите знания, попълване на пропуските и окуражаване в по-нататъшния процес на обучение. Изпитваният студент трябва да бъде доволен от обективната оценка, която е добре мотивирана, с посочване на постиженията и /ако е нужно/ деликатно споменаване на пропуските и пътят за тяхното отстраняване. Ролята на преподавателя за пра-

вилна оценка на учебния процес и постигане на поставените цели е решаваща за успеваемостта на студентите.

Литература

1. Десев, Л., Брик, Салех, Мотивация за постижение и тест за проучването и. Сп. Педагогика, бр. 11, 8003
2. БИЖКОВ Г., Критерии за оценка на педагогическите изследвания, С., МНП 1984
3. Андреев, М., Отношението към изпитването и оценката, Годишник на СУ кн II - Педагогика, 1969 С., 1972
4. Василев, Д., Проверяването и оценяването на знанията в обучението, Нар. Просвета, С. 1987
5. Бъчева, С.» Проверката и обратната информация в обучението, СУ, канд. дисертация, С. 1976
6. Първанов, Първан, Атрактивно-артистични похвати за обясняване на трудности и особености във френски език или ролята на емоциите в когнитивния процес, Юбилейна научна конференция, «40 години ИЧС», С., май, 2003 г.

THE LECTURER'S ROLE IN THE CONTROL AND ESTIMATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS

Purvan Purvanov
University of forestry – Sofia, Bulgaria

ABSTRACT

This article aims to discuss The importance of control and estimation in the educational process. The essence of this important pedagogical activity is defined. Some types and methods of exercising control are pointed out and a comparison is made between them. A specific place is given to the pedagogical mastership in the argumentation of the grade as well as to its role for the psychological motivation of the students. Particular opinion is given on the question of active participation of the students in the process of estimation between the very colleague – students during the term control because this increases the interest in the discipline studied, holds attention and creates habits of self-control and responsibility in the execution of the set tasks. Opinion is shared concerning the role of the negative grade in the education and some psychological and methodological characteristics are given. Some criteria in the control are pointed out.

By the end of the article, deductions and conclusions are made which have recommendable character for the pedagogical activity.